

Da Tenvikbussen tok Veierlandsferja

Tekst: Signar Idland - Njotarøy 2019

Sannsynligvis er dette aller første gang det blir offentliggjort et bilde av nestenulykken i Tenvik. Foto: Kornelius Idland

En hyllest til en nesten glemt helt

Hadde dette hendt i dag ville nyheten blitt spredt på sosiale medier i løpet av sekunder. Slik var det ikke tidlig på femti-tallet, og historien om da Tenvikbussen mistet bremsene, og fort kunne ha endt i sjøen, ble omtrent ikke dokumentert da det skjedde. Nå gjør vi det i Njotarøy, og kan samtidig hylle en virkelig helt som nesten er glemt.

De som er kjent på sørvestsida av øya vår, vet at siste delen av Tenvikveien er en lang bakke fra Skjerpetoppen til bryggekannten. Så hvis man kjører rett fram uten å stoppe, går det rett til sjøs. Selve kommunebrygga er bygget ut til høyre ved enden av veien, og det var der Veierlandsferja la til den gangen et drama utspant seg på Tenvikbrygga. Dette dramaet ble forårsaket av det faktum at Tenvikbussen mistet bremsene på vei nedover Tenvikbakken. Bussens sjåfør var John Smith, Ole Jønland var billettør, og eneste passasjer denne morgenen var Ellen Kaltvedt, senere gift Johansen.

Tenvikbussen med forhjula solid plantet på dekket til Veierlandsferja.

Hun skulle egentlig gått av bussen ved Tenvik-butikken, men måtte i stedet pent bli med på bussens bremseløse ferd videre ned mot brygga.

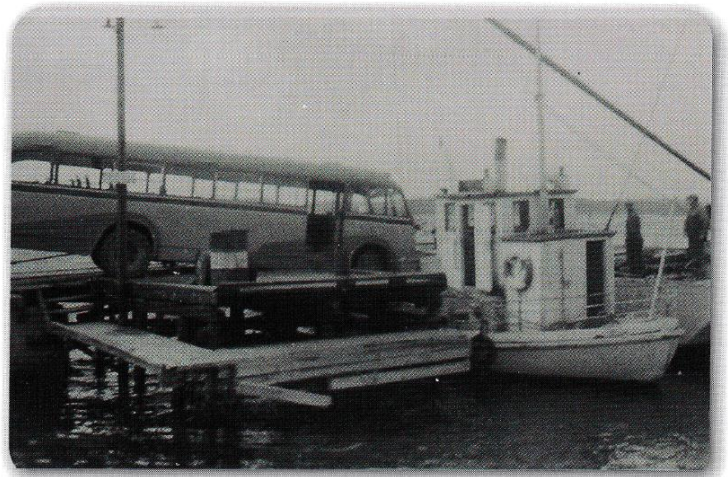
For å unngå å kjøre den løpske bussen ut over bryggekan- ten og til sjøs, klarte Smith på mirakuløst vis og i absolutt siste øyeblikk, å få tatt en 90-graders høyre sving helt på kanten mot sjøen, og fikk dermed kjørt bussen delvis om bord i Veierlandsferja i stedet for ut i Vestfjorden. Det var slett ikke ufortjent at Smith ble sett på som litt av en helt etter den bragden.

Men når skjedde dette?

Den gangen leide vi leiligheten i annen etasje over Tenvik Landhandleri, og hadde kort vei ned til brygga da ryktet om ulykken spredte seg oppover Tenvikbakken. Det må ha vært før sommeren 1954, for da flyttet vi inn i en ny tomannsbolig i Småvik, som foreldrene mine hadde bygd sammen med broren til mora mi og kona hans. Dette betydde at jeg var under sju år da dette hendte, men jeg har alltid hatt et me- get klart erindringsbilde av bussen som sto med forhjula på dekket til Veierlandsferja.

Hvor var bildet?

Jeg visste også, fordi jeg hadde sett det mange ganger un- der min oppvekst, at det eksisterte et bilde av hendelsen, som faren min hadde tatt. Men det var årevis siden sist jeg hadde sett noe til det, før plutselig kusina mi, Rita Finnerud, født Bøe, fant et bilde av utforkjøringa i et album som hun hadde arvet etter onkel og tante. Da jeg fikk se det, våknet for alvor interessen for å finne ut av når dette skjedde, og litt seinere fant jeg også endelig igjen det bildet jeg husket fra barndommen, ved en nøyere gjennomgang av diverse album jeg hadde etter mine egne foreldre. Ritas bilde var helt maken til mitt med hensyn til kopipapir og borden rundt, så det var nok faren min som hadde tatt det også. Dessverre hadde ingen av bildene noen anmerkninger om når dette skulle ha funnet sted.

Trangt på brygga for bussen etter 90-graders svingen.

«Etterforskningen» starter

To av mine barndomskamerater i Tenvik, Bjørn Kaltvedt og Reidar Abrahamsen, husket denne hendelsen også. Tor Borge, en Tenvikgutt som var en del eldre enn oss småun- gane, husket til og med at han hadde spurt bussjåfør Smith om hvorfor han ikke hadde hoppet av bussen. Til det hadde Smith svart som en ekte sjøkaptein, at det var helt uaktuelt å forlate bussen så lenge det var andre folk om bord som han hadde ansvaret for.

Flere andre jeg har snakket med fra Tømmerholt, Tenvik og Småvik husket også hendelsen, men felles for alle jeg har spurt, var at ingen kunne huske eksakt når denne dramatik- ken utspilte seg på bryggekannten i Tenvik.

Heller ikke A/L Øybuss' egen 50-årsjubileumbok, som jeg lånte fra historielaget, nevnte ulykken med ett eneste ord.

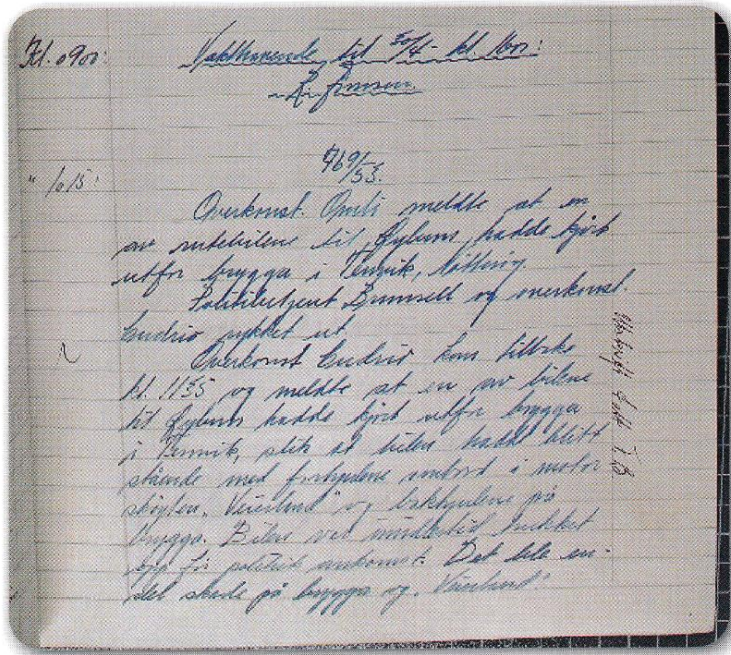
Først hadde jeg vært i kontakt med Ole Jønland på Tøm- merholt, fordi jeg visste at han hadde jobbet i en årrekke

Redningsoperasjonen er i gang

Her er bussen tilbake på tørt land

Innførsel i Tønsberg politikammers vaktjournal den 30.4.1953 om bussulykken i Tenvik. Kopi fra Arkivverket/Statsarkivet i Kongsberg

i busselskapet Øybuss. Så viste det seg altså at det var han som hadde vært billettør på denne spesielle turen. Han mente at han hadde vært 15 år den gangen da han tok billettørvakter på bussen i helgene mens han gikk på skolen. Dette betydde i så fall at ulykken fant sted i 1953, og sjøl ville jeg da vært seks år. Ole husket likevel ikke når på året dette skjedde.

Videre fikk jeg tak i barnebarnet til John Smith, Bjørn Vidar Smith, som også bor på Tømmerholt. Han kjente historien godt, fordi det var blitt snakket mye om dette i familien, men heller ikke han kunne tidfeste hendelsen noe nærmere. Derimot hadde han fire bilder av ulykken, og det viste seg at disse også var fra samme serie og av samme fotograf som de andre bildene. De hadde også et trykt tall på baksiden som var det samme som på mitt bilde. Til sammen utgjorde disse bildene en unik dokumentasjon av situasjonen på brygga i Tenvik den dagen, og jeg mener med 99,9 prosents sikkerhet at det var faren min, Kornelius Idland, som var fotografen.

Brudebukettsporet

Ole Jønland mente å huske at bussen hadde hatt med en brudebukett til et bryllup på Veierland, den gang ble jo bussen også i stor grad brukt som budbil. Med dette tipset gikk jeg gjennom de digitaliserte kirkebøkene for Stokke – Veierland tilhørte Stokke kommune på femtitallet – og fant lysninger for to bryllup, ett i juni og ett i juli i 1953. På Tønsberg og Færder bibliotek gikk jeg gjennom papirkopiene av både Tønsbergs Blad og Vestfold Arbeiderblad og fant både lysnings- og ekteskapsannonsene for disse bryllupene. Deretter sjekket jeg begge avisene i dagene etter disse datoene,

Snarrådig sjåfør reddet bussen fra å gå til sjøs

Da Tenvikbussen torsdag morgen skulle stanse opp ute på Tenvik, sviktet bremsene totalt, og det bar utover bryggen, med retning rett til sjøs. «Øybuss»-skøyten lå fortøyd ved bryggen, og dette benyttet sjåføren, Johs. Smith, seg av, idet han fikk manøvrert bussen slik at den gikk utfor bryggen nettopp her med det resultat at bussen ble stående med forhjulene nede på båtdekket. Det ble litt skade på bryggen og skøyten, men bussen kom så å si uskadd fra det, og kunne trekkes inn på landjorden igjen. Foruten sjåføren var det bare en dame ombord i bilen. For begge disse innebar selvsagt den situasjon som oppstod da bremsepakningen røk, overhengende fare som ble avverget ved snarrådig utnyttelse av en heldig omstendighet.

Nevnt i en liten notis i Tønsbergs Blad

men jeg fant absolutt ingenting om Tenvikbussen som tok ferja, så det ble enda en nedtur.

Vestfoldarkivet

Neste trinn i «etterforskningen» foregikk i Vestfoldarkivet i Sandefjord, der jeg hadde fått rede på at de hadde arkivet til A/L Øybuss. Det var riktignok ikke ferdig katalogisert, men de hadde hvertfall alle styreprotokollene tilgjengelig. Jeg pløyde gjennom alle styrereferatene fra 1952 til og med 1955, men om det hadde vært informert om ulykken i styret, så var det uansett ikke blitt protokollført.

Gjennombrudd ved hjelp av Arkivverket

Nå begynte kildene å svinne inn, men etter et tips fra Jon Pande, lensmannssønnen, sendte jeg en elektronisk forespørsel til Arkivverket om det kunne finnes kopier av vaktjournaler fra enten lensmanns- eller politietaten som kunne kaste lys over dette. Etter tre uker fikk jeg et negativt svar, de hadde ikke funnet noe rundt de datoene jeg hadde oppgitt. MEN, sa de, om jeg hadde navnet på bussjåføren så ville det kunne være til hjelp for å finne noe. Og John Smiths navn hadde jeg jo, så ny forespørsel ble sendt umiddelbart. Etter tre nye uker kom svaret. Jeg trodde nesten ikke mine egne øyne da jeg åpnet mailen og så svaret fra Arkivverket. De hadde funnet saken innført i Tønsberg politikammers vaktjournal fra torsdag den 30. april 1953 og kopi av denne fulgte vedlagt. Videre kunne Arkivverket også opplyse at politikammerets justisprotokoll for trafikksaker samme dato hadde en innførsel om en bussulykke som involverte rutebilsjåfør John Georg Smith, og det sto videre at «En av rutebilene tilh. Øybuss kjørte utfor Brygga i Tenvik. Z-11507».

Saken ble for øvrig henlagt etter bevisets stilling, og Arkivverket kunne opplyse at saksdokumentene for denne bussulykken ikke var blant dem som ble bevart for ettertiden.

Det viste seg altså at brudebukettsporet ikke stemte, idet ulykken skjedde cirka én måned før det første av de bryllupene jeg hadde funnet på Veierland dette året, så jeg må anta at dette skyldes en mindre erindringsforskyvning fra billettørens side. Med den korrekte dato for ulykken ble det enda et besøk i avisarkivet på Tønsberg og Færder bibliotek, og der fant jeg endelig et livstegn også i media. I Vestfold Arbeiderblad fant jeg ingenting, men Tønsbergs Blad hadde en liten notis om dette på forsida lørdag 2. mai 1953.

Tønsbergs Blad 2. mai 1953

Nyheten manglet dog både bilde og opplysninger om den tredje personen på bussen, nemlig vårt tidsvitne, billettøren Ole Jønland.

Ole Jønland 66 år etter. Foto: Signar Idland

Njotarøy først ute med billedokumentasjon

Njotarøy kan med dette altså ytterligere dokumentere denne nesten glemte og oversette dramatiske hendelsen på brygga i Tenvik i 1953, og er med den aller største sannsynlighet først ute med å publisere bilder av hendelsen. Det skulle således ta over seksogseksti år før Smiths fantastiske prestasjon også ble dokumentert fotografisk, men den som venter på noe godt, venter som man sier, ikke forgjeves.

Bussjåfør John Smith

Som nevnt ble Smith lokalt sett på som litt av en helt, som klarte å redde både mennesker og buss ved sin snarrådige reaksjon. Han hadde kjørt Tenvikbussen siden 1928, og ble hedret med bilde og omtale i Tønsbergs Blad 2. juni 1953 i forbindelse med sitt 25-års jubileum som bussjåfør. Dette var for øvrig kun godt og vel én måned etter at han valgte å la sin bremseløse buss «ta Veierlandsferja», en beslutning som avverget en mye større ulykke.

Smith flyttet senere til Tømmerholt der han bodde resten av livet, og han fortsatte å kjøre Tenvikbussen til han ble pensjonist. Sommeren 1962 hadde jeg sjøl sommerjobb i Øybuss som billettør på Tenvikbussen, der jeg i hovedsak jobbet på skiftene til Smith. Han var en omgjengelig mann og en meget stødig sjåfør, og alle våre turer sammen nedover Tenvikbakken foregikk uten noen form for dramatikk. John Georg Smith døde 13. april i 1980, 77 år gammel.

